

Актуальні питання розвитку Збройних Сил України

УДК 355.02

Р.В. Бойко¹, О.М. Семененко², І.В. Чекед³, О.І. Крешний⁴, А.Д. Бердочник⁴

¹Національний університет оборони України, Київ

²Центральний науково-дослідний інститут ЗС України, Київ

³Житомирський військовий інститут НАУ ім. С.П. Корольова, Житомир

⁴Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

ЩОДО ОСНОВНИХ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ МІСЦЯ В СИСТЕМІ ВОЄННОГО УПРАВЛІННЯ

У статті визначені основні перспективні напрямки воєнно-економічної аналітичної діяльності у Збройних Силах (ЗС) України та визначене її місце у системі воєнного управління.

Ключові слова: воєнно-економічна аналітична діяльність, система воєнного управління.

Вступ

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап процесу розвитку Збройних Сил України характеризується постійними змінами практично всього комплексу як зовнішніх так і внутрішніх факторів, що на нього впливають (політичні, економічні, соціальні тощо). Це в свою чергу викликає потребу постійного перегляду або коригування підходів до розвитку ЗС, їх фінансово-економічного забезпечення, управління тощо. Процес управління Збройними Силами передбачає постійне прийняття рішень щодо вибору подальших напрямків їх розвитку, але найбільш обґрунтованим вважається рішення, прийняте на основі достатньої аналітичної бази даних. Сьогодні воєнно-аналітична діяльність в ЗС України активно розвивається та відокремлюється в окремий напрямок в процесах оборонного планування подальшого розвитку ЗС України. Тому тема статті є актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень, публікацій. Існують різні підходи і думки відносно ролі та місця, правомірності виділення у самостійний напрямок аналітичну діяльність, де в основу покладено використання аналізу [1 – 4]. Дехто вважає, що аналіз притаманний усім функціям і елементам управління, а тому не є самостійною функцією [1, 5, 7]. Тому говорять, що неможливо розділяти облік та аналіз, контроль й аналіз тощо. У даному твердженні є свій сенс, але аналіз все більше претендує на самостійну роль. Необхідність діяти ефективно у різних економічних умовах вимагала вихід на інший якісний рівень аналітичної діяльності у розвинутих західних державах, а в Україні повинна призвести до створення її основ. На відміну від розвинутих держав

заходу, де формування цього виду діяльності проводилося поступово, формування визначеної аналітичної системи в інформаційну інфраструктуру ЗС України відбувається в більш значних темпах та в інших умовах.

Мета статті полягає у визначенні основних перспективних напрямків розвитку воєнно-економічної аналітичної діяльності у Збройних Силах України та її місця в системі воєнного управління.

Виклад основних положень матеріалу статті

Корінні зміни у геостратегічному, воєнно-політичному, соціально-економічному та демографічному розташуванні України викликали необхідність розроблення нових підходів щодо питань забезпечення її національної безпеки, у тому числі таких як: визначення завдань Збройними Силами України, а також їх роль і місце у структурі воєнної організації держави; формування науково-обґрунтованих цілей подальшого реформування та розвитку ЗС України; визначення та удосконалення складу та структури ЗС України, їх видів та родів військ, спеціальних військ, які оптимально забезпечать збройний захист національних інтересів, територіальної цілісності та суверенітету України; оцінювання витрат, необхідних для реалізації планів реформування та розвитку ЗС України; підтримка на необхідному рівні бойової та мобілізаційної готовності ЗС України; визначення економічних можливостей держави щодо забезпечення

Сьогодні, існує думка, що воєнна реформа, яку необхідно проводити в Україні головним чином переслідує таку мету – ліквідувати в мінімально зжаті терміни накопичені протиріччя між складом, структурою воєнної організації (воєнної системи) держави та завданнями, що вона вирішує. Певним чином,

сформульована мета має сенс. Але, головне, як в військовому будівництві, так і у воєнній реформі назріла реальна необхідність у удосконаленні системи державного управління, що направлена на забезпечення воєнної безпеки України, яка дозволить не тільки усунути протиріччя, що накопилися, але і запобігти їх прояву у майбутньому.

Зрозуміло, що зміна системи управління взаємопов'язаним, науково скоординованим розвитком воєнної організації призведе до коригування структури ЗС України та інших військових формувань, їх складу та озброєння, а також органів управління ними. Все це потребує оптимізації оборонно-промислового комплексу. При цьому сутність питання полягає в тому, щоб усунути недоліки, які мали місце на початковому етапі розвитку та становлення ЗС України, які сьогодні ще залишаються наслідком принципів і правил системи оборонного будівництва, що діяли у Радянському Союзі.

Безумовно, попередня система мала свої позитивні сторони [6, 7]. Існувала чітка структура, суворе розподілення функцій, працював п'ятирічний цикл планування. Пріоритет мали адміністративні рішення, при цьому бюджет виконував роль допоміжного інструмента у реалізації прийнятих планів. В ті роки воєнно-економічна наука не аналізувала воєнних витрат з метою вибору найбільш ефективного рішення воєнно-економічних проблем. Як результат, до кінця п'ятиріччя треба було приймати невідкладні оперативні заходи, які потребували додаткових ресурсів і певного напруження економіки держави. Ці недоліки різко проявились в Україні, коли стара система по інерції й живучості принципів, що діяли раніше, не могла адекватно реагувати на зміни, що відбувалися у державному устрої та економіці. Тому, вже на початковій стадії воєнної реформи, коли воєнно-економічна діяльність стала існувати у нових ринкових умовах, гостро постає питання про посилення, а точніше, про створення системи воєнно-економічного обґрунтування рішень, що приймаються за проблемами розвитку Збройних Сил України.

Система центральних органів воєнного управління, що склалася, при прийнятті рішень спиралась лише на фінансові показники, які за своїм призначенням та змістом не забезпечують всебічного обліку всієї сукупності факторів, які впливають на пошук ефективного рішення воєнно-економічних проблем. Складна економічна обстановка у державі викликає значні фінансові та матеріальні труднощі, що потребують пошуку напрямків ефективного використання обмеженого обсягу асигнувань і матеріальних ресурсів, що виділяються для забезпечення життєдіяльності Збройних Сил, їх підготовку й розвиток, технічне оснащення, підтримку та розвиток воєнної інфраструктури.

Проблема доцільного, науково-обґрунтованого й ефективного використання обмежених фінансових і матеріальних ресурсів, що виділяє держава для

потреб Збройних Сил, набула сьогодні виключної актуальності.

Відтворення української аналітичної діяльності, як особливої ланки діяльності, буде проходити в обмежений термін, в умовах максимальної інтенсифікації й загострення багатьох проблем. Універсальність головної соціальної функції аналітичної діяльності (вироблення нового знання на основі переробки інформації, що є) з метою оптимізації прийняття рішень забезпечить її виникнення в усіх вузлах інформаційної інфраструктури, тобто в усіх сферах діяльності, де концентрувались, опрацьовувались могутні інформаційні потоки з метою прийняття соціально значущих управлінських рішень. Роль аналітичної діяльності збільшується, це пояснюється тим, що у будь-якій галузі наукових знань, у будь-якій галузі діяльності людини (політичній, суспільній, соціальній, культурно-побутовій, воєнній тощо.) неможливо обійтись без аналізу думок, який є основним.

Воєнно-аналітична діяльність дуже специфічна та має певні особливості. Вона повинна бути розвинена та нормативно закріплена у роботі органів воєнного управління. Зміст цих документів повинен складатися із положення бойових статутів, настанов, інструкцій, а також обліку роботи різних елементів органів воєнного управління (штабів, служб, окремих військових спеціалістів) у частин, підготовки управлінських рішень та їх супроводження, що можна кваліфікувати як систему підтримки прийняття рішень.

Як свідчить досвід, система воєнного управління виявилась не спроможною в умовах ліміту коштів вирішувати проблеми оптимального розподілення та використання усіх видів ресурсів у ЗС України. Тому, на черзі вирішення комплексу питань, які пов'язані з воєнно-аналітичною діяльністю у сфері фінансово-економічного забезпечення ЗС України. Широке застосування нових методів та засобів обробки фінансово-економічної інформації, перехід на казначейську систему виконання бюджету, введення бухгалтерського та вартісного обліку, що передбачає облік всіх матеріальних засобів, в тому числі ОВТ в вартісному вираженні, потребують значних зусиль по розробленню якісно нового аналітичного апарату для оптимізації рішень, що приймаються у сфері будівництва та розвитку ЗС України. Це завдання актуальне в умовах наявності лімітованих ресурсів тем більш передбачається пошук варіантів їх найкращого розподілення та ефективного використання з науково обґрунтованими критеріями.

Ефективне використання засобів, що виділяються, є однією з важливих умов забезпечення необхідного рівня безпеки держави, потребує управління ними, на основі створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів – прийняття рішень. Різка зміна умов господарювання різних організаційних структур Збройних Сил, різко збільшило коло питань, що входять до сфери діяльності їх органів управління та змусило збільшити віддачу й ефек-

тивність від заходу з оптимального управління, удосконалення форм, методів й процесів управління, підвищення якості рішень, що приймаються.

В існуючих умовах розвитку ЗС України більш доцільним є реалізація чотирьох основних напрямків воєнно-аналітичної діяльності.

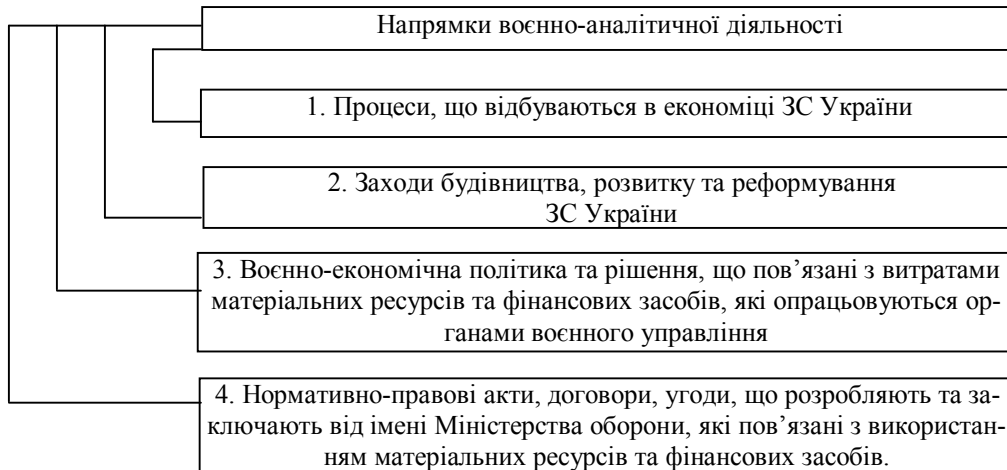

Рис. 1. Основні напрямки воєнно-аналітичної діяльності

Правильність прийнятих рішень за пропозиціями, що надають органи воєнного управління, найбільш раціонально оцінити за критерієм "ефективність – вартість – реалізація".

Актуальність проблеми аналітичного забезпечення рішень, що будуть прийматися, постійно зростає, що обумовлено станом фінансування, збільшенням досконалості військової техніки й ускладненням економічних зв'язків. Сьогодні вже не можна розраховувати лише на інтуїцію та минулий досвід, а саме на досконалисть механізму прийняття управлінських рішень, де приховані резерви економії. В основі цього процесу повинні бути точні розрахунки, проведений глибокий та всебічний економічний аналіз, а рішення науково обґрунтованими, мотивованими, оптимальними. Якість рішень залежить від кількості інформації (статистики), способів її зберігання, обробки (алгоритм та технічні засоби), методів аналізу та обґрунтування рішень, рівня підготовки спеціалістів тощо. Жоден організаційний, технічний, технологічний захід не повинен здійснюватись до тих пір, поки не доведена його економічна доцільність. В основі аналітичної діяльності повинні бути такі принципи:

1. Всебічний облік непорушних закономірностей і принципів розвитку та будівництва ЗС України.

2. Перехід оперативних завдань на мову кількісно-якісних показників, проведення детального воєнно-економічного розрахунку потреби військ (сил) у матеріальних та фінансових ресурсах для вирішення поставлених завдань.

3. Багатоваріантний підхід до прийняття рішень на основі результатів воєнно-економічного аналізу й експертного оцінювання варіантів за критерієм "ефективність – вартість – реалізація".

4. Зосередження обмежених матеріальних та фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках, що забезпечують підвищення боєздатності та боєготовності ЗС.

5. Визначення реальної межі, за якою подальше

вкладання коштів у систему не дає значного приросту ефективності і доцільності перерозподілу ресурсів на розвиток тієї системи, яка їх потребує.

6. Мінімальний ризик при проведенні структурних реорганізацій.

7. Максимальне використання технічного ресурсу та модернізація потенціалу ОВТ, зосередження зусиль на підтримку придатності до виконання бойових завдань у різних умовах.

8. Бойові дії у сучасних війнах і збройних конфліктах ведуться об'єднаними угрупованнями різнорідних сил. Тому виникає децентралізація планування всебічного забезпечення та буде ризик перекриття і дублювання функцій різних органів управління. За такої ситуації особливої ролі набуває координація планування зі сторони незалежного органа більш високого рівня.

9. Економія ресурсів на основі удосконалення системи ціноутворення, підвищення адресності та прозорості витрачання ресурсів.

10. Проведення аналізу та оцінювання процесів функціонування воєнної економіки, планів та заходів реформування та будівництва ЗС на єдиній методологічній основі, що базується на результатах наукових досліджень.

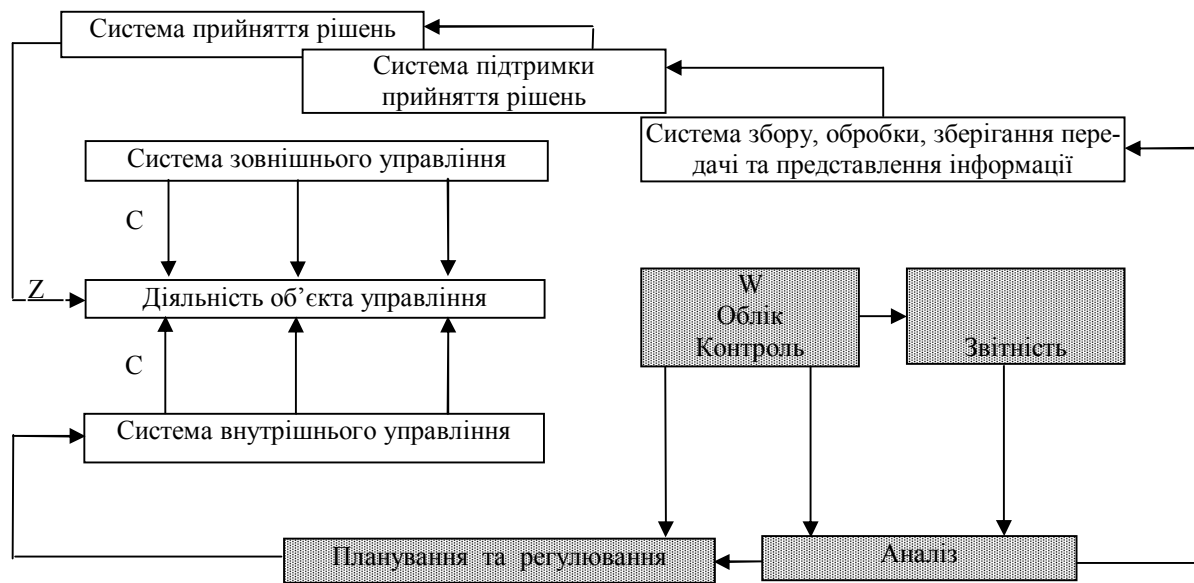
11. Точність кінцевого результату аналізу знаходиться у прямій залежності від точності вихідних даних, що особливо важливо в умовах реформування військових структур, визначення перспектив їх розвитку тощо.

Недооцінювання ролі аналітичної діяльності часто призводить до помилок в управлінських діях, що призводить до суттєвих втрат. Сьогодні головний недолік той, що пов'язаний з неефективним використанням коштів. Вдале управління діяльністю органів воєнного управління та частин передбачає не лише наявність інформації про їх стан, але й про тенденції та характер можливих як зовнішніх змін, так й внутрішніх. Розуміння інформації досягається

завдяки аналітичній діяльності, під час якої первісна інформація проходить аналітичну обробку: визначається вплив різних факторів на величину результативних показників, виявлення недоліків, помилок, невикористаних можливостей та резервів.

Місце аналітичної діяльності у системі воєнного управління можна показати схемою (рис. 2). На схемі представлена дворівнева структура організації: на верхньому рівні (система зовнішнього управління), що реалізує функції управління, а на нижньому рівні (система внутрішнього управління) безпосередньо діяльність об'єкта управління. Взаємодія між рівнями характеризується матеріальними – C та інформаційними потоками, що проходять між ними та у сукупності створюють управлінський вплив – Z (накази, директиви, нормативи) на вході, отриманий результат – W (цільовий, економічний ефект) на виході.

Діяльність об'єкта управління можна адекватно

Позначення: Z – поставлені завдання та умови функціонування системи; C – витрати ресурсів; W – ефект, що досягається (цільовий і економічний); – область аналітичної діяльності

Рис. 2. Місце аналітичної діяльності в системі воєнного управління

Організація аналітичної діяльності щільно пов'язана із проблемою розуміння потреби в ній керівниками органів воєнного управління (особами, що приймають рішення), що часто стає остаточним фактором. Вміння правильно та економічно використовувати ресурси не приходить само. З практики видно, що багато посадових осіб не використовують у роботі форми та методи економічного аналізу тому, що не бачать в них виключно важливого інструменту прийняття управлінських рішень в умовах ресурсного ліміту. Тому, поруч із завданням організації оптимальних процедур управління та прийняття рішень, пов'язаних із витрачанням матеріальних та фінансових ресурсів, є завдання формування економічного мислення суб'єктів воєнно-господарської діяльності. Розуміння економічних реальностей є необхідною умовою обміркованої участі

суб'єктів господарювання у прийнятті рішень відносно економічного процесу та в їх реалізації.

В методологічному відношенні під воєнно-аналітичною діяльністю в галузі фінансово-економічного забезпечення слід розуміти процеси із здійснення заходів апріорного аналізу (наприклад, із обґрунтування варіантів використання обмежених ресурсів та їх оптимізації із заданим критерієм), поточного аналізу під час реалізації планів, апостеріорного аналізу (наприклад, під час перевірок окремих питань та ревізій).

Головну роль у формуванні ефективної системи управління економічними ресурсами є воєнно-аналітична діяльність, яка є найбільш трудомісткою та насиченою стадією підготовки управлінських рішень. Її доцільно представити у вигляді наступних організаційних етапів [4] (рис. 3).

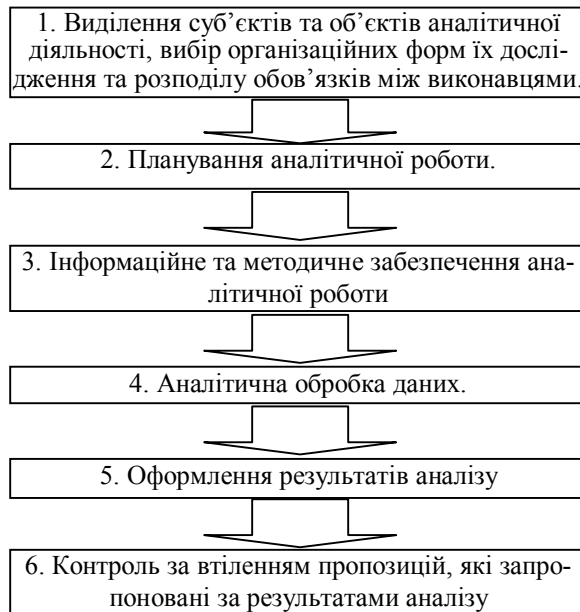

Рис. 3. Етапи воєнно-аналітичної діяльності

Реалізація етапів воєнно-аналітичної діяльності повинна бути забезпечена: створенням системи інформації; розробкою комплексу аналітичних моделей; технічним оснащенням (ПК, сеті, програмне забезпечення тощо.); формуванням економічного мислення; створенням психологічного клімату та інтересу до воєнно-економічної діяльності.

Сьогодні невирішеними залишається низка проблем, пов'язаних із організаційними та методичними питаннями забезпечення воєнно-аналітичної діяльності у ЗС України. Основна проблема – це організація взаємодії (гармонізації) аналітичної діяльності у системі управління фінансово-економічним забезпеченням. У першу чергу вона обумовлена невідповідністю повсякденної практики вирішення питань фінансово-економічного забезпечення заходів потреби забезпечення їх ефективного використання на основі методів економічного аналізу. До того ж, на стан позицій аналітичної діяльності впливає неадекватність господарської поведінки суб'єктів воєнно-економічних відносин сучасним умовам діяльності в силу недооцінки її значення. Вирішення цієї проблеми пов'язано з реалізацією системи організаційних заходів, що направлені на нормативне визначення та регулювання цих процесів.

Висновки

Проблеми здійснення воєнно-аналітичної діяльності як елемента системи управління ресурсами на всіх рівнях воєнно-економічних відносин, потребують подальшого їх досконалого вивчення та дослідження.

Також до подальших досліджень за цим напрямком можна віднести необхідність формування методики проведення реалізації аспектів воєнно-аналітичної діяльності в ЗС України та розробку обґрунтованих рекомендацій з її подальшого організації.

Список літератури

1. Сяднева Н.А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы / Н.А. Сяднева – М.: Информационные ресурсы России – 1998. – № 4. – 123 с.
2. Ульянов В.Г. Направления совершенствования контрольной деятельности за использованием государственных средств и федеральной собственности в Министерстве обороны России: мат-лы конф. по проблемам финансово-экономического обеспечения военного строительства в современных условиях / В.Г. Ульянов. – М.: ВФЭУ, 1999. – 89 с.
3. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко – Львів: Центр Європи, 1997. – 576 с.
4. Баканов М.И. Теория экономического анализа / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет. – М.: Финансы и статистика, 1999.
5. Жуков Г.П. Военно-экономический анализ и исследование операций: учебн. для слушателей Военного финансово-экономического факультета при Московском финансовом институте / Г.П. Жуков, С.Ф. Викулов. – М.: Воениздат, 1987. – 440 с.
6. Основы теории и методологии планирования строительства Вооружённых сил Российской Федерации / под ред. А.В. Квашина. – М.: Воентехиздат, 2002. – 232 с.
7. Викулов О.Ф. Военно-экономическая эффективность затрат на укрепление боевого потенциала и повышения боевой готовности войск / О.Ф. Викулов. – М.: Моск. фин. ин-т, 1986. – 72 с.

Надійшла до редколегії 18.10.2011

Рецензент: канд. техн. наук, проф. Ю.І. Миргород, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ОТНОСИТЕЛЬНО ОСНОВНЫХ ПЕРСПЕКТИВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ РАЗВИТИЯ ВОЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЕЕ МЕСТА В СИСТЕМЕ ВОЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Р.В. Бойко, О.М. Семененко, И.В. Чекед, А.И. Кремешный, А.Д. Бердочник

В статье определены основные перспективные направления военно-экономической аналитической деятельности в Вооруженных Силах (ВС) Украины и определено ее место в системе военного управления.

Ключевые слова: военно-экономическая аналитическая деятельность, система военного управления.

IN RELATION TO BASIC PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT STRATEGIC ANALYTICAL ACTIVITY AND ITS PLACE IN SYSTEM OF MILITARY MANAGEMENT

R.V. Boyko, O.M. Semenenko, I.V. Cheked, O.I. Kremeshny, A.D. Berdochnik

In the articles certain basic perspective directions strategic analytical activity in Military Powers (MP) of Ukraine and its place is certain in the system of military management.

Keywords: strategic analytical activity, system of military management.